

НУРБЕКОВ АЗИЗ ИСРОИЛОВИЧ

**ДУНЁНИНГ ЮҚОРИ РЕЙТИНГЛИ
ИЛМИЙ ЖУРНАЛЛАРИГА МАҚОЛА
ТАЙЁРЛАШ БЎЙИЧА ҚЎЛЛАНМА**

ТОШКЕНТ-2020

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ
ВАЗИРЛИГИ**

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ АГРАР УНИВЕРСИТЕТИ

**ДУНЁНИНГ ЮҚОРИ РЕЙТИНГЛИ ИЛМИЙ
ЖУРНАЛЛАРИГА МАҚОЛА ТАЙЁРЛАШ
БЎЙИЧА ҚЎЛЛАНМА**

ТОШКЕНТ-2020

378
H87

УДК.631.5
КБК: 54.15(У16)

А.Н.НУРБЕКОВ

Дунёнинг юқори рейтингли илмий журналларига мақола тайёрлаш бўйича қўлланма

Мазкур қўлланма Тошкент давлат аграр университетининг Ўсимликшунослик кафедрасида “Дала экинларини замонавий етиштириш технологиясини яратиш ва такомиллаштириш” (2017-2020 йй.) лойиҳаси доирасида кафедра профессори Нурбеков Азиз Исраилович томонидан тайёрланди.

Илмий ишларнинг даврий равишда нашр этилиши илмий мақомга эга бўлган олимлар ёки мутахассислар учун мажбуриятга айланиб бўлган. Айни вақтда барча илмий марказлар, университетлар ўз илмий ходим ва ўқитувчиларидан дунёнинг рейтингли юқори илмий журналларида мақолалар чоп этишини тавсия этишмоқда. Қўлланмада жаҳон миқёсидаги нуфузли журналларга илмий мақолаларни тайёрлаш воситалари ва усуллари берилган ҳамда мақола чоп этишининг барча босқичлари изчил кетма-кетликда баён этилган.

Қўлланма олий таълим муассасаси ва илмий-тадқиқот институтлари ўқитувчилари, илмий ходимлари, таянч докторант, докторантлар ҳамда магистратура талабалари, мутахассислар учун мўлжалланган.

Такризчилар:

- Халилов Насриддин** - кишлок хўжалик фанлари доктори, профессор, Самарқанд ветеринария медицинаси институтининг Ўсимликшунослик ва ем-хашак етиштириш кафедраси мудири
- Худайкулов Жонибек** - кишлок хўжалик фанлари доктори, профессор, Тошкент Давлат аграр университети Ўсимликшунослик кафедраси мудири

Ушбу қўлланма Ўсимликшунослик кафедрасининг 28.09.2020 йилдаги №2-сонли, Агробиология факультетининг 29.09.2020 йилдаги №2-сонли, Тошкент давлат аграр университети Илмий-техник Кенгашининг 2020 йил 20 октябрдаги №8-сон йиғилишида қўриб чиқилган ҳамда чоп этишга тавсия этилган.

ISBN 978-9943-659-42-1

© Navro`z нашриёти

Navro`z
Tashkent
Dr 33502/8

Мундарижа

Кириш.....	4
Скопус нашри тўғрисида қисқача маълумот	5
Мақолани юбориш	8
Журналнинг сифат кўрсаткичлари ва очик журналлар	12
1. Мақолани кўлэзма шаклда тайёрлаш босқичлари	13
1.1. Қандай қилиб керакли нашриёт танланади	13
1.2. Кўлэзманинг мақсади	14
1.3. Тадқиқот мавзуси	14
1.4. Асосий матн бядан ишлаш	15
1.5. Текшириш	15
1.6. Қўшимчалар.....	16
1.7. Муаллифлик	16
2. Мақола ёзишнинг умумий қоидалари.....	16
2.1. Кириш	18
2.2. Тезис	19
2.3. Услублар	19
2.4. Натижалар	20
2.5. Муҳокама	20
2.6. Хулоса	20
2.7. Фойдаланилган адабиётлар рўйхати.....	20
2.8. Эътироф.....	21
2.9. Хатбоши	21
2.10. Мақолани юбориш	21
2.11. Қабул	22
2.12. Ахлоқий жиҳатлари	22
Адабиётлар рўйхати	24

КИРИШ

Бажарилган илмий тадқиқотларнинг экспертлар томонидан кўриб чиқилиб чоп этишга тавсияси ва индексланган журналда нашр этилиши ҳар қандай илмий ишни тан олиш учун энг муҳим ва катта қадамдир. Бирок, бу жараян қўлёзма ёзилишидан анча олдин бошланган бўлади. Муаллиф ўз мақоласини нашр этмоқчи бўлган журнал кутилаётган ўқувчилар сонига асосланган ҳолда илмий ишни бошлаш пайтида танланиши керак.

Нашриётлар қўлёзма тайёрлаш пайтида “журнал имкониятлари” ҳақида маълумот беришади ва унда журналда нашр этиш учун зарур бўлган илмий соҳалар ва “муаллифларга кўрсатмалар” баён этилган бўлади.

Илмий ишларнинг нашр этилиши илмий мақомга эга бўлган олимлар ёки мутахассислар учун мажбуриятга айланган ва ҳозирги кунда ҳаттоки бакалаврият даражасидаги талабалардан ҳам талаб қилинаёпти. Тадқиқот ишини тақдим этиш учун форумларнинг кўплигига қарамай, уларнинг жуда оз қисми илмий журналда нашр этилади ва нашр этилиш учун қўлёзмалар одатда муайян муассасалардан келиб тушади. Бу илмий мақом олишга хизмат қилади ва баъзи нашрлар илмий соҳада миллий сиёсатни шакллантиришга хисса қўшади. Илмий учрашувлар, муносиб инфратузилма ва экспертлар томонидан кўриб чиқиладиган журналларга кириш нашр учун кўмакчи ҳисобланади.

Илмий мақолаларни ёзиш маҳоратининг етишмаслиги, мавжуд қийинчиликлар ва вақт чекловлари ҳар қандай илмий нашр учун асосий тўсиқ сифатида қаралади. Бундан ташқари, олий ўқув юртларида ўқитувчиларнинг аксарияти дарс бериш билан шуғулланадилар. Бундай ҳолат асосий ишдан ташқари кўплаб вазифаларни бажаришни талаб қилади ва шунинг учун узок ва тартибсиз иш вақти туфайли қўшимча чекловчи омилларни юзага келтиради.

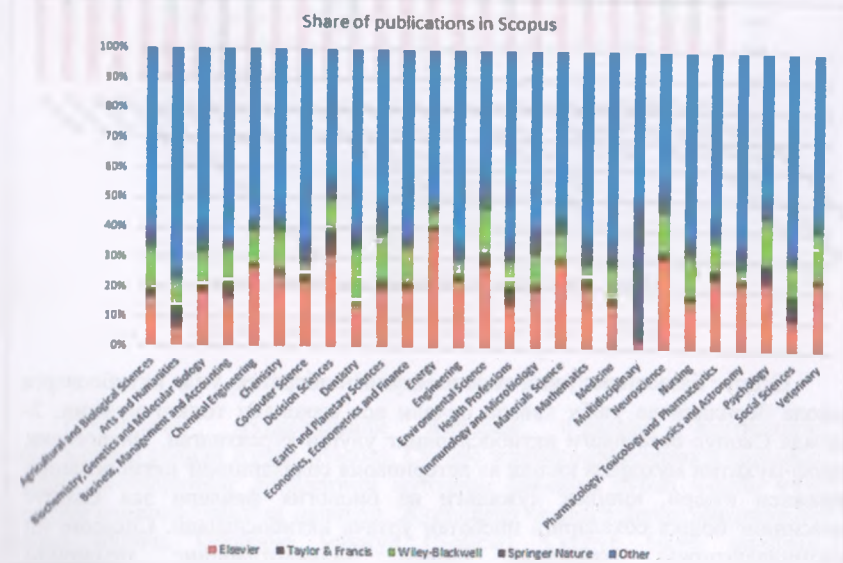
Бундай ҳолатларда тадқиқот ўтказиш ва мақола ёзиш учун вақт ажратиш жуда қийин. Аммо, ушбу малакали ўқитувчилар дарсликлар ёзиш билан бирга кишлоқ хўжалиги соҳасидаги илмий тадқиқотларга ўз ҳиссасини қўшишмаса, кишлоқ хўжалиги фани учун катта йўқотиш бўлади.

Тадқиқот этикаси, илмий изланишлар ва мақола тайёрлаш меъёрларини ва услубларини (методикасини) тушуниш мамлакатимизда дала тажрибалари, илмий тадқиқотлар сифати ва долзарблигини оширишда жуда муҳим ҳисобланади. Нашрга ярқли илмий мақолани расмийлаштиришда қуйидагиларга алоҳида эътибор қаратиш керак бўлган турли жиҳатларни бирлаштиради. Тақдим этилган маълумотлар барча қизиқувчилар учун фойдали. Нашр этилган илмий мақола муаллифи бўлиш ҳаяжонли бўлса-да, муаллиф кичик ёки катта таҳрирларга ва ҳатто рад этилишга тайёр бўлиш керак. Бирок, бу ишда катъиятлилиқ ўз ишини сақлаб қолишга ва илм-фанни тартиб қилишда ёрдам бериши мумкин.

Скопус наشري туғрисида қисқача маълумот

Скопус - 2004 йилда ишта туширилган, тезис ва иктибосларга асосланган Elsevier маълумотлар базаси. Скопус тахминан 11 678 ноширнинг қарийб 36 377 журналларини (22 794 фаол ва 13 583 нофаол) қамраб олади, шулардан 34 346 таси табиий фанлар, ижтимоий фанлар, физика ва соғлиқни сақлаш йўналишлари бўйича юқори даражадаги журналлардир. У уч турдаги манбаларни қамраб олади: китоблар серияси, журналлар ва илмий журналлар. Скопус маълумотлар базасига киритилган барча журналлар, қим томонидан нашр этилганлигидан қатъи назар, ҳар йили юқори сифат стандартларини таъминлаш учун қайта қўриб чиқилади. Скопус базасидаги илмий ишлар патентланган илмий ишлар базасига киритилади. Скопус ҳар бир журнал учун 4 турдаги сифат ўлчовини тақдим этади: булар h-Index, CiteScore, SJR (SCImago Journal Rank) ва SNIP (Source Normalized Impact per Paper).

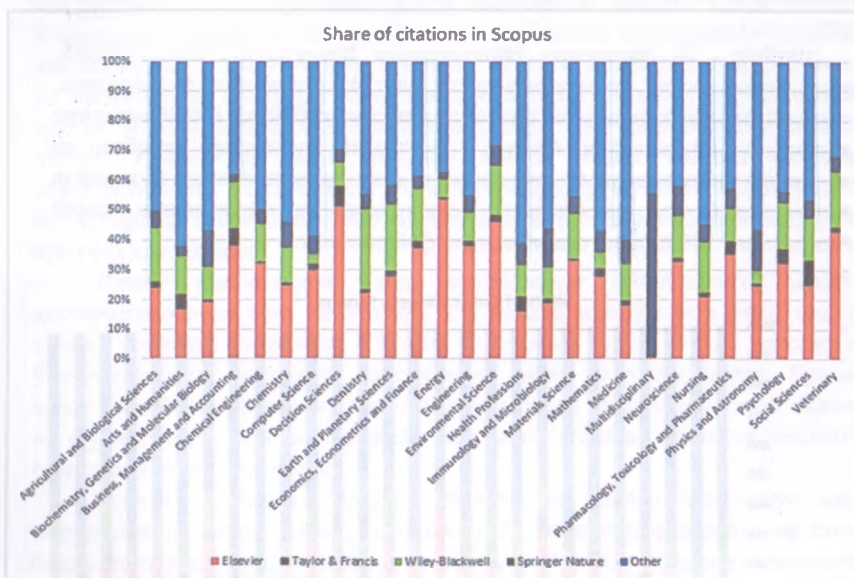
Скопус - бу фанлараро, библиографик маълумотлар базаси бўлиб, физика, муҳандислик, ер ва атроф-муҳит, ҳаёт ва соғлиқни сақлаш фанлари, ижтимоий фанлар, психология, бизнес ва менежмент бўйича 15000 дан ортиқ журналларни индекслайди. Скопус - бу илмий журналлар, китоблар ва анжуманлар материаллари бўйича энг катта тезис ва иктибосларга асосланган маълумотлар базаси ҳисобланади. Текширилган ва тасдиқланган илмий билимларнинг 140 йиллик тажрибасидан фойдаланинг.

1-расм. Скопус базасидаги нашрларнинг улуши

Гирчи келтирилган наشرлар сони йилдан-йилга кўпайиб бораётган бўлса-да, 1-расмда Скопус базасидаги наشرларнинг улуши кўрсатилган. Натижалар шуни кўрсатадики, Скопус базасида энергетика энг самарали соҳадир. Дарҳақиқат, кишлок хўжалиги ва биология фанлари ҳам Скопус базасида самарали соҳалардан ҳисобланади.

Иқтибоснинг таъсири - бу академик журнал мақоласи, китоби ёки муаллифи бошқа мақолалар, китоблар ёки муаллифлар томонидан неча марта келтирилганлиги ўлчовидир. Иқтибослар сони илмий ишлар таъсирини ўлчайдиган ўлчовлар сифатида талкин этилади ва келтирилган таҳлиллар орқали академик таъсир намуналарини ўрганишга ихтисослашган библиометрия соҳасини келтириб чиқаради. Иқтибослар таҳлили наشر ёки муаллифнинг таъсирини ўлчаш учун бошқа асарлар томонидан мақоланинг неча марта келтирилганлигини ҳисоблашни ўз ичига олади.

2-расм. Скопусдаги иқтибосларнинг улуши

Скопус базасининг ўзига хослиги шундан иборатки, унда иқтибосларга ҳавола берилди ва ушбу ҳавола орқали асл мақолани топиш мумкин. 2-расмда Скопус базасидаги иқтибосларнинг улуши кўрсатилган. Энергетика, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва ветеринария соҳаларининг иқтибосланиш даражаси юқори, кишлок хўжалиги ва биология фанлари эса Скопус базасининг бошқа соҳаларига нисбатан ўртача иқтибосланади. Citescore ни такомиллаштириш мақсадида Скопус тадқиқотларнинг таъсирини кўрсатадиган Citescore ни янада мустахкам, барқарор ва кенг қўламини таъминлаш учун CiteScore методологиясини янгилади. Янгиланган

методология CiteScore ни ҳисоблашда олдинги барча CiteScore ларни ҳам инобатга олади.

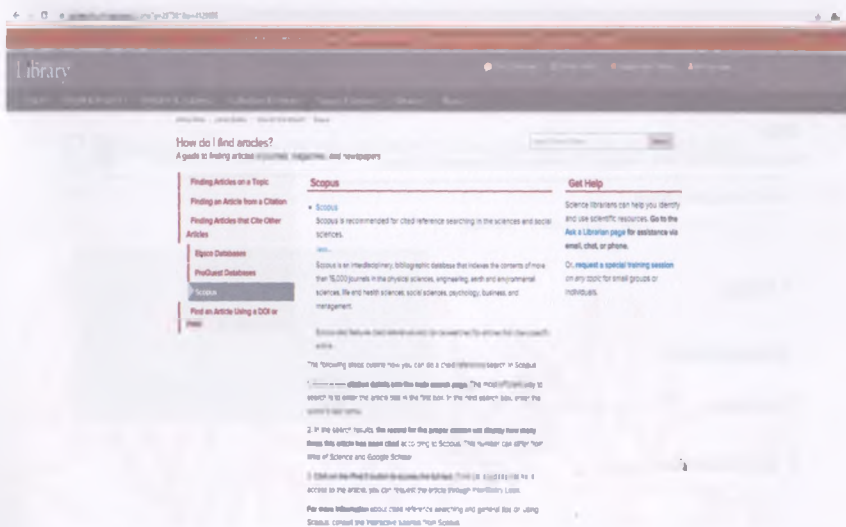
Қуйидаги босқичлар орқали сиз Скопус базасида иқтибосларни қандай излаш ҳақида билиб оласиз:

➤ Асосий излаш саҳифасига иқтибоснинг бир қанча маълумотларини киритинг. Излашнинг энг фойдали йўли биринчи катакка мақола номини киритинг. Кейинги катакка муаллифнинг фамилиясини киритинг.

➤ Қидирув натижаларида Скопус бўйича ушбу мақола неча марта иқтибосланганлиги кўрсатилади. Ушбу рақам Web of Science ва Google Scholar базасидан фарқ қилиши мумкин.

➤ Тўлиқ матнга кириш учун топиш тугмасини босинг. Агар кутубхонада мақолага кириш имкони бўлмаса, сиз мақолани кутубхоналаро кредит орқали олишингиз мумкин.

Маълумотларни кидириш ва Скопус базасидан фойдаланиш бўйича умумий тавсиялар ҳақида кўпроқ маълумот олиш учун Скопус базасининг интерфаол қўлланмаларига мурожаат қилинг (3-расм).

3-расм. Иқтибосларни кидириш

Скопуснинг журналларини излашни 4-расмда келтирилган маълумотлар орқали излаш мумкин. Скопус журналлари каталоги ёрдамида тўлиқ тестларнинг аниқлигини мунтазам равишда кўриб чиқиш учун кидирув самарадорлигини ошириш. Журналлар ва газеталарда мақолаларни топиш бўйича қўлланма мавжуд (5-расм). Скопус барча фанларда келтирилган маълумотларни излаш учун тавсия этилади.

Мақолани юбориш

Кўлёрмаларни юбориш энди фақат online. Ҳар қандай журналга тақдим этишнинг асосий модели куйидагилардан иборат: сарлавҳа файли ёки биринчи саҳифадаги файл, мақола файли, расм файллари, видеолар, жадаллар, расмлар ва муаллифлик ҳуқуқи/розилик шартлари.

Мақолани юбориш жараёнини бошлашдан олдин барча ҳужжатларни бир жойда сақлаш керак. Расмларни юборишда яхши пикселлар сонига эга сифатли ва аниқ туширилган расмларга эга бўлиш муҳимдир. Баъзи журналлар муаллифларга таниқли тақризчиларни танлашни таклиф қилиши мумкин ва шунинг учун бунга тайёр бўлиш керак.

Scopus журналларини излаш

Ҳужжатлар Муаллифлар Ташкилотлар Кенгайтирилган излаш

Излаш

Университет қидириш базаси | Университет ДТМ учун мақола | ДТМ мақола базаси

Мақола номи, кўрсаткич ва кўрсаткич

Изоҳ: Scopus асосидаги 2015-2016

✓ Чеклаш

Излаш муддатлари

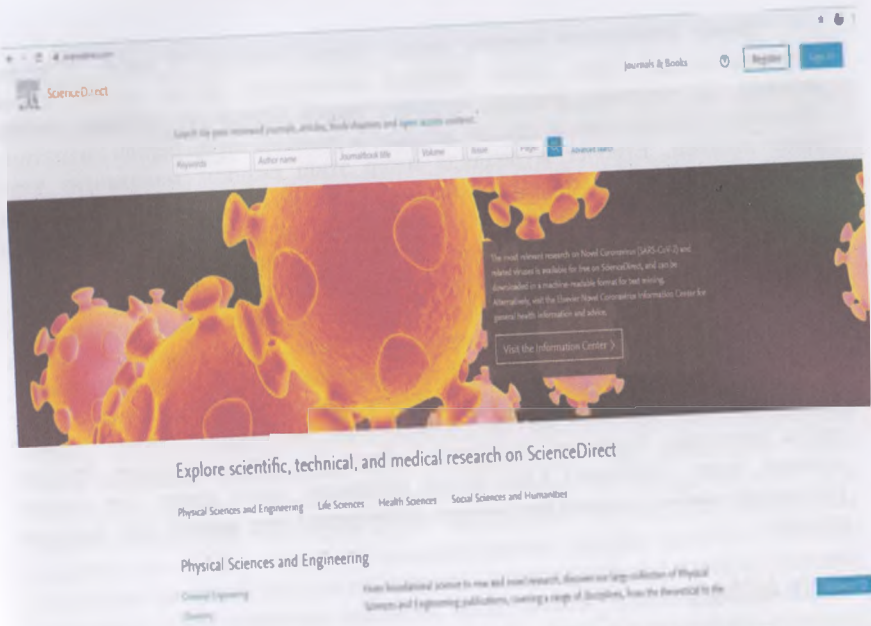
Чоп қилган: 2015 to Кўрсатиш вақти: 7 кун

Scopus базасига аниқланган вақри

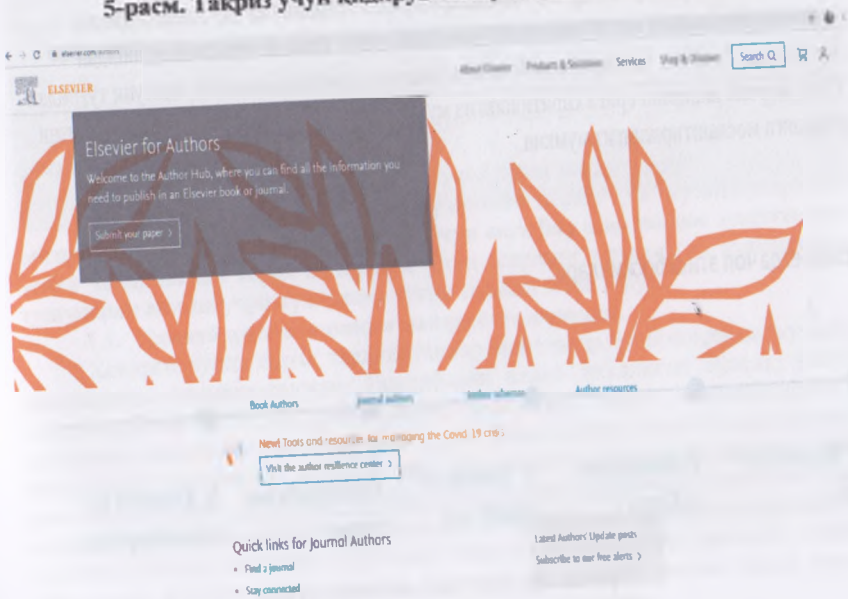
Ҳужжат тури: Мақола ёки кўриб чиқилган

Оқма тури: Барчаси

4-расм. Скопус журналларини излаш бўйича маълумотлар

5-расм. Такриз учун кидирув самарадорлигини ошириш

6-расм. Elsevier га мақола юбориш

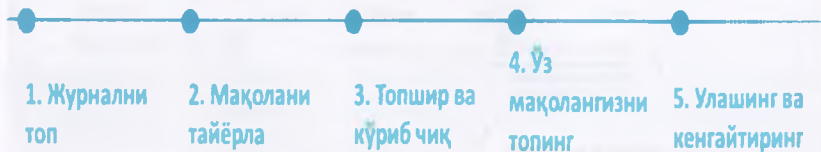
Барча қўлёзмалар онлайн тарзда тақдим этилади (6 расм). Қўлёзма топширилгандан сўнг, унинг мақоми вақти-вақти билан текширилиши мумкин, бу тадқиқот вақтини тежашга имкон беради ва қўлёзма ҳолати тўғрисида электрон почта орқали автоматик равишда хабар бериш хизматини ёқиш мумкин. Elsevier журналида нашр этиш сизнинг мақолангиз учун керакли журнални топишдан бошланади. Агар сиз олдиндан журнални билсангиз, унда сиз бевосита журналнинг асосий ҳаволасини топишингиз мумкин. Elsevier да нашр этишнинг 5 та босқичи мавжуд (7-расм).

Ҳар бир журналнинг рўйхатдан ўтказишга доир ўз қондалари мавжуд, аммо асосий жараёнлар деярли бир хил. Нашриёт мақолани журналда нашр этишга яроқлилигини текширадиган таҳририят жамоасининг аъзосига жўнатади. Сўнгра мақола икки-учта тақризчиларга тақриз учун жўнатилади. Қўриб чиқиш жараёни 4-6 ҳафта давом этиши мумкин, шундан сўнг тақризчилар ўз мулоҳазаларини билдирадилар ва мақола бўйича “қарор” қабул қилинади. Қарорда катта/кичик таҳрирлар учун маслаҳат бўлиши мумкин, аниқ сабабларга кўра бутун қўлёзмани қайта ёзиш, ҳеч қандай ўзгаришсиз қабул қилиш (камдан-кам ҳолатларда) ёки мақола рад этилиши мумкин.

Journal Authors

Ҳар йили 470000дан ортиқ журнал мақолаларини қабул қиламиз ва чоп этамиз. Elsevier журналларида мақола чоп этиш сизнинг мақолангиз учун керакли журнални топишдан бошланади. Агар сиз топширмоқчи бўлган журнални олдиндан билсангиз, мавзунини тўғридан-тўғри журнал кидириш ерига киритишингиз мумкин. Шу билан бирга ўз мақолаларингизни журналга мослаштиришингиз мумкин.

Elsevierда чоп этиш босқичлари:

7-расм. Elsevier билан нашр этиш

юборилган хабарларни тажовузкор тарзда кидириб топган электрон почта хабарларидан эхтиёт бўлинг.

➤ “Муаллифлик учун нашр тўлови” бор-у, лекин баҳолаш ёки сифат назорати жуда озми?

➤ Умуман тақриз қилинадими? Бу қур-қурона қуриб чиқишми? Жараён канча вақт давом этади? Агар бирон бир текширув ўтказилмаса ёки бу факат икки кун давом этса - бу шубҳали.

➤ Нашриёт муҳаррири ким? У сизнинг соҳангизда фаолми? Умуман муҳаррири борми? Интернетда муҳаррир билан алоқа маълумотлари мавжудми? Таҳририят аъзоларини ҳам қуриб чиқинг.

➤ Журнал рўйхатда кўрсатилганлигини текширинг.

➤ Баъзи таникли журналлар муаллифларга “очик кириш” вариантини ҳам тақдим этади, агар қўлёзма нашр этилса, у барча ўқувчиларга онлайн тарзда бепул кириш ҳуқуқини беради. Бироқ, муаллифлар ўз қўлёзмаларини очик мақолага айлантириш учун маълум бир ҳақ тўлашлари керак. [Http://doaj.org](http://doaj.org) очик кириш журналлари каталоги - бу юқори сифатли очик кириш, экспертлар томонидан қуриб чиқиладиган журналларни индексация қилувчи ва уларга киришни таъминлайдиган онлайн каталог. Тегишли журнални танлашда таҳририят назорати (муҳаррирлар ва таҳририят кенгаши аъзолари), ўзаро танишиш амалиёти, нашр этилган мақолаларнинг сифати, индекслаш, кириш, ҳаволалар ва ахлоқий амалиётлар эътиборга олиниши керак бўлган муҳим жиҳатлардир.

Илмий ишингизни натижалари чоп этиш учун етарлими ёки етарли эмаслигини аниқланг, ундан кейин нашр турини танланг ва илмий ишингиз мавзусига (мақсадлар ва қамров доираси) тўғри келадиган журнални танланг (журнал даражаси ва фойдаланиш). Муаллифлар учун қўлланмани диққат билан ўқиб чиқинг.

1. Мақолани қўлёзма шаклда тайёрлаш босқичлари

Қўлёзма ҳам маълумотли, ҳам ўқилиши керак. Ҳақ муаллифларнинг онгидан аниқ бўлса-да, улар ўқувчилар учун янги бир асар тақдим этаётганини эсдан чиқармаслик керак ва шунинг учун асарнинг мақсади ва аҳамиятини тушунарли қилиш учун қўлёзмани тўғри ташкил этиш зарур.

1.1. Қандай қилиб керакли нашриёт танланади.

Ҳозирги кунда барча тадқиқотчилар мақолалар ёзишмоқда ва журнал нашрларига топширишмоқда. Таҷрибадан келиб чиқадиган бўлса, ушбу мақолаларнинг 50% дан ортиғи нашр этилмайди, чунки муаллифларнинг аксарияти мақола ёзишда мантиққа амал қилишмайди. Бугдой етиштириш, бугдойнинг агротехник хусусиятлари тўғрисида мақола тузиш керакли ёки умуман ўсимлик ҳосилини ошириш қанчалик муҳимлиги ҳақидами? Бу қўлёзма ёзиш учун қўлланмани кадам-бакадам ишлатишда асосий бошланиш нуктаси бўлиши мумкин. Қўлёзма мавзусини аллақачон аниқлаб олган бўлсангиз, тадқиқот синовларини ўтказиш ва ажойиб мақола ёзиш учун керакли маълумотларни тўплашни бошлашингиз мумкин.

Нашр учун тегишли журнални танлаш жуда муҳимдир. Муаллифлар учун кўрсатмалар вақт ўтиши билан ўзгариши мумкин ва шунинг учун

маълум вақт оралигида мурожаат қилиниши ва уларга мос келиши керак. Журнални танлаш асосан мақола ким учунлигига боғлиқ ва бирданига бир нечта журналларни топиб қўйиш муҳим. Агар биринчи журнал қабул қилмаса, кейинги журналларга жўнатиш учун. Теглишли журнални танлашда журналнинг таъсир қилувчи омилини ҳисобга олиш керак.

1.2. Қўлёзманинг мақсади

Мақолани нашр этишдан мақсад халқаро ҳамжамиятлар ўртасида мулоқот қилиш, тадқиқот натижаларини бошқалар билан бўлишидир. Янги бошловчи унчалик қийин бўлмаган журналларни излаши ва ҳар бир журналнинг ўзига хос кўрсатмаси ёки услуги борлигини унутмаслиги керак. Бундай қўлланмалар (муаллифларга эслатмани кўринг) йилига бир марта январь ёки декабрь нашрларида ёки баъзи журналларда ҳар чоракда пайдо бўлиши мумкин. Муаллиф ушбу журнал таҳририяти томонидан белгиланган кўрсатмаларга мувофиқ ёзиши керак акс ҳолда унинг мақоласи қабул қилинмайди. Бундан ташқари, ҳар бир журналнинг ўз мақсадлари / вазифалари мавжуд ва улар камров доирасидан ташқаридаги мақолаларни қабул қилмайди.

Муаллифлар ўз мақолаларини юборадиган журналларни тўғри танлашлари муҳимдир. Хусусан, муаллифлар битта журналда иккитадан кўп мақола нашр этмаслиги керак ва иккаласи имкон қадар бир хил жилдда чиқмаслиги керак. Бундан ташқари, журналларни танлашда қатъий қоидалар мавжуд эмаслигига қарамай, ўз ихтисослиги соҳасига теглишли журналларда мақолаларни нашр этиш тавсия этилади. Одатда, нашрлар учун мақолалар А-4 форматда, 2 интервалда ёзилади ва 10-11 та арақдан ошмаслиги керак.

1.3. Тадқиқот мавзуси

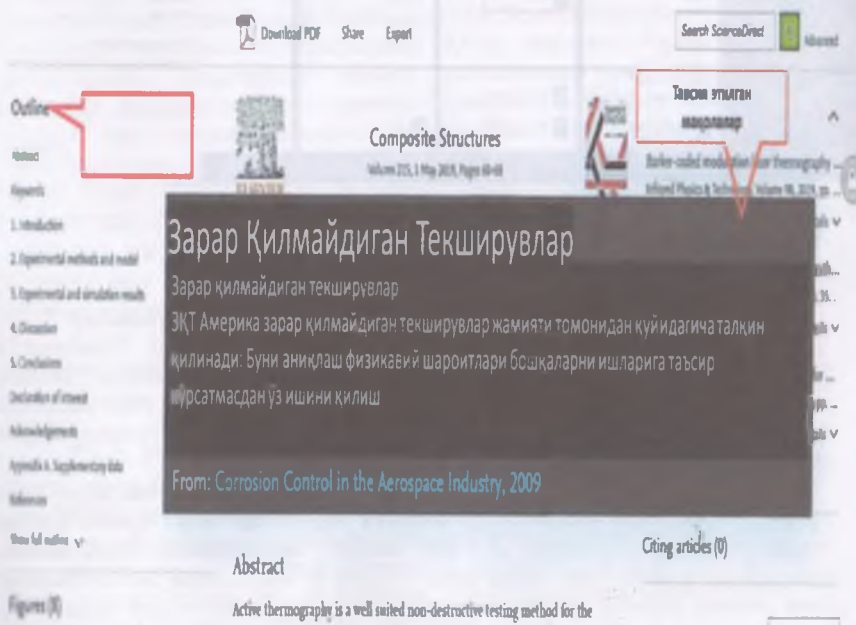
Нима ҳақида ёзиш кераклигини билдингиз, кейинги босқич сизга юқори сифатли мақола ёзишга имкон берадиган теглишли тадқиқотларни олиб бориш. Шундай қилиб, мақола учун бир оз вақт ажратиб, асл маълумотларни тўплаг. Маълумотларни кутубхонадан ёки интернетдан ташқаридаги манбалардан олинг.

Мақолани ёзишдан олдин муаллифларга журналнинг муаллифлик ҳақидаги саҳифаларига ташриф буюришлари тавсия этилади Nature Research нашрларининг тўлиқ рўйхати билан ушбу ҳавола орқали танишинг (<https://www.nature.com/nature-research>). Ҳар бир журнал ўқувчилар сони, қўлами, услуги ва бошқаларга қараб бир оз бошқача формат талабларига эга. Журнал веб-сайтида формат, узунлик чегаралари, расм тайёрлаш ва шунга ўхшаш масалалар ҳақида батафсил маълумотлар мавжуд. Агар саволларингизга ушбу саҳифалар ёки қуйидаги тавсия этилган кўрсатмаларимиз орқали жавоб ололмаган бўлсангиз, юборишдан олдин қўшимча маълумот олиш учун журнал таҳририятига мурожаат қилишингизни маслаҳат берамиз. Таҳририят билан алоқа маълумотларини журнал веб-сайтларида топиш мумкин.

Ушбу мақоланинг мақсади мақбул журнал мақолаларини ёзишга ёрдам берадиган асосий омилларни ажратиб кўрсатиш ва журналларни танлаш бўйича умумий кўрсатма беришдир. Мақоланинг нисбатини иккита қатта

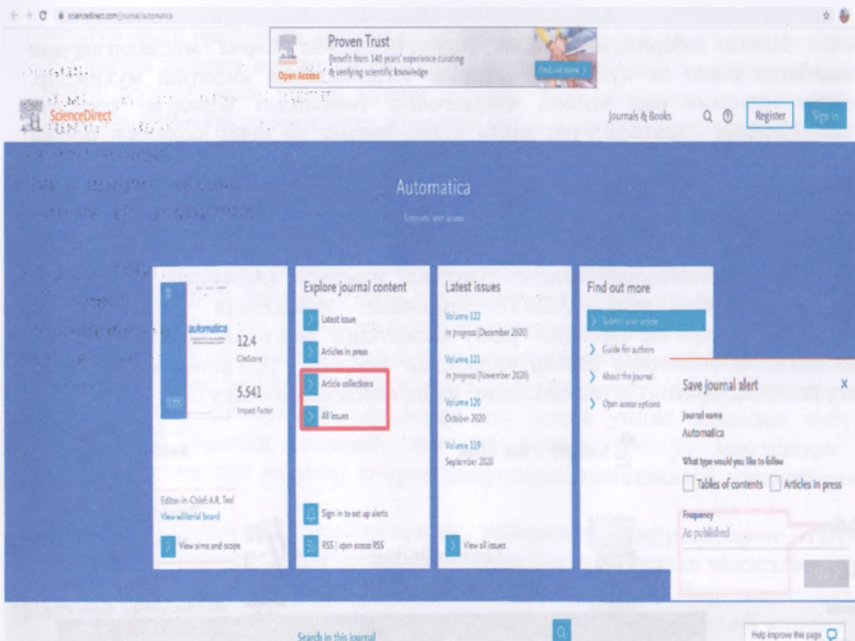
Қайта юборишдан олдин тақризчиларнинг барча маслаҳатларини инобатта олиш ва қўлёзмада ксракни ўзгаришларни киритиш муҳимдир. Аммо қўлёзма рад этилса, тақризчилар томонидан берилган тегишли тақлифларни киритиш учун қайта кўриб чиқинг ва ушбу соҳадаги бошқа журналга юборишни ўйлаб кўринг. Бу умидсизликка барҳам бериш учун кечиктирмасдан амалга оширилиши керак, шунда тадқиқотлар ўз кучини йўқотмайди.

Зарар қилмайдиган текширувлар (Non-destructive testing (NDT)). Зарар қилмайдиган текширувларнинг Америка жамияти (American Society for Nondestructive Testing (ASNT)) томонидан қуйидагича таърифланади: “Объектнинг физик ҳолатини ушбу объектнинг белгиланган функциясини бажариш қобилиятига таъсир қилмасдан аниқлаш” (Космик ҳаво саноати коррозия назорати (Corrosion Control in the Aerospace Industry)).

8-расм. Зарар қилмайдиган текширувлар

Сиз фойдаланадиган интерфейсида маълум бир журналнинг янги иширлари ва янгиликлар ҳақида (энг кўп ўқилган мақолалар, журнал янгиликлари, мақола ёзишга чакирувлар ва тақлифномалар) хабарномалар олиш учун обуна бўлишингиз мумкин. 9-расмда Elsevier нашрининг ҳар қандай журналдан хабар олиш учун шахсий огоҳлантиришлардан қандай фойдаланиш кўрсатилган.

9-расм. Шахсий огоҳлантиришлар

Журналнинг сифат кўрсаткичлари ва очик журналлар

Тадқиқот натижаларини дунё билан баҳам қўриш мавқеингиз ўсишининг калитидир. Аммо нашриётларнинг кўпчилиги сабабли, қандай қилиб маълум бир журналга ишонишингиз мумкин? Тадқиқот учун ишончли журналларни танлаганингизга ишонч ҳосил қилиш учун ушбу текширувларга амал қилинг.

Сунгги маълумотларга қўра, 8 мингга яқин сохта фаол очик журналлар мавжуд. Сохта очик нашриёт - бу қонуний журналлар билан боғлиқ бўлган тахририят, танқидий таҳлил ва / ёки нашриёт хизматларини кўрсатмасдан муаллифларга нашр учун тўловларни олишни ўз ичига олган эксплуатацион очик кириш модели. Нашр этишдан олдин журнални кўриб чиқиш ва баҳолаш жуда фойдали. Ушбу бўлим илмий нашр этиш имкониятларини баҳолашга ёрдам беради.

Журнал ёки ноширни сохта деб ҳисоблаш мумкинлигини аниқлашга ёрдам берадиган босқичлар:

➤ Ҳамкасблар билан суҳбатлашинг - агар улар журнал ҳақида эшитмаган бўлсалар ёки соҳангизда нуфузли бўлмаса, қўшимча маълумотлар кидиринг.

➤ Журнал тўғрисида қандай маълумот олдингиз? Қўплаб сохта журналлар нашрларни сўраб электрон почта хабарларини юборишади ёки уларнинг тахририятига қўшилишни сўрашади. “Тахрирловчилар” томонидан

булим ташкил қилади. Кейинги булим ёзиш санъати, иккинчи қисм эса нашрдаги омилларни муҳокама қилади.

1.4. Асосий матн билан ишлаш

Қисқа ва осон тушуниладиган нарсадан бошланг. Ўқувчингизга қимматли маълумот бераётганингизни исботланг, сўнгра ўқиш учун куч сарфлашларини сўранг. Мақоланинг бошидаги катта хатбоши кириш учун катта тўсиқдир. Мақола ҳақиқатан ҳам қизиқарли ва ўқишга арзийдими ёки йўқми, буни аниқлашдан олдин ўқувчингиз катта тўсиқдан ўтиши керак. Бунинг учун катта куч керак. Кириш қисмини қисқа ва осон тушуниладиган қилиб ёзинг. Масалан, бир-иккита гандан иборат хатбоши, буни осон ва кўп вақт сарфламасдан ўқиб чиқиш мумкин.

Мақолангиз сарлавҳасида ўқувчилар эътиборини жалб қиладиган ва мақолада улар кўпроқ ўқишни хоҳлайдиган сўзлардан фойдаланишга ҳаракат қилинг. Бу сиз учун ўқувчининг диққатини жалб қилиш учун сизнинг имкониятингиз. Эса тутинг: ўқувчилар – бу сизнинг мақолангизга иқтибос берадиган потенциал муаллифлардир. Қисқа маълумот бериш усулидан фойдаланинг. Тақризчилар сизнинг мақолангизни сарлавҳаси матнда қанчалик келтирилганлигига қарайди. Мухаррирлар мавзуга мос бўлмаган ноаниқ ёки ноўрин матнларни ёқтирмайди. Имкон қадар шева ва қисқартмаларни ишлатманг. Кўпроқ аудиториюни қамраб олишни максат қилиб қўйинг. Сарлавҳани ҳаммуаллифлар билан муҳокама қилинг.

Худди шу тарзда, хатбошингиз диққатни жалб қилиши ва мақоланинг манتيқий давоми бўлиши керак. Агар керак бўлса, мавзунини тўғри очиб беришга вақт ажратинг ва имкон бўлса, ўқувчини жалб қилиш учун уни қизиқарли қилинг.

Қисқа хатбошилар эса аксинча, ҳайратга солади. Улар осон. Улар ўзларини ғолиб каби ҳис қилишади. Ўқувчиларингизда яна озгина ўқий деган истак бўлсин. Ҳождарингиз давомида ўқувчиларга ўйлаб олиш учун вақт беринг.

Изоҳ: қисқа дегани мақолангиз услубан тўғри ва чиройли бўлмайди дегани эмас. Қисқа осон бўлиши керак, деб хато қилманг. Мен ҳам шундай деб ўйлаб, хато қилганман. Қисқа дегани кучли ва аниқ маънони англатади. Қисқа қилиб айтганда, сўзларингиз оддий ва аҳамиятсиз эмас. Улар залворли.

Яхши мақола ёзишнинг якуний ва ёзилмаган қондаси - бу амалиёт. Яхши мақола шакли ва тузилишини ўзлаштирмагунча машқ қилинг ва уларни ёзиш иккинчи касбингизга айланади.

1.5. Текшириш

Илмий мақола ёзадиганлар кўпинча бир хил талаффуз қилинадиган, аммо турли хил маъноларни англатадиган сўзларга келганда чалқашиб қолишади. Бу эса баъзи ҳолларда гап ёки мақолага бутунлай бошқача маъно бериши мумкин. Масалан, “ёнғокни билиш” ва “ёнғок эканлигингизни билиш”. Бу айнан бир хил имло (керакли апострофни олиб ташлаш), аммо умуман бошқача маънога эга. Эҳтимолдан ноқулай вазиятга тушмаслик учун ҳар доим ўз ишингизни топширишдан ёки миждозингизга юборишдан олдин уни текшириб қўриб ишонч ҳосил қилинг.

Мақолангиз қанчалик аниқ ва батафсил бўлса, уни тушуниш шунчалик содда ва бошқалар учун фойдали бўлади.

Мақолангизнинг кўпчилик тушунадиган даражада аниқ тушунтиришини таъминлаш орқали сиз уни бошқа аъзоларга етказиш ва охир-оқибат Experts Exchange Approved ёки Editors Choice мақомини олиш имкониятини оширасиз.

Буни амалга оширишнинг бир йўли мақолани нима сабабдан ўқучилар учун муҳимлиги ва мақола нима ҳақда эканлигини кўрсатувчи гап билан бошланг.

1.6. Қўшимчалар

Зарур ҳолларда файлларни бириктириш ва жойлаштириш мақолангизнинг ўқилишини яхшилайдди ва тушунишни осонлаштиради. Эслаб қолнинг, 5мб чегараси мавжуд, шунинг учун расмлар мос равишда кичрайтирилиши керак; ва кераксиз маълумотлар ва файлларни жойлаштиришдан олдин зипланган файлдан олиб ташланиши керак.

1.7. Муаллифлик

Кимнинг номи биринчи ўринда туради? Биринчи муаллиф бу мақолани ёзган шахс (яъни тегишли муаллиф ... асар ҳақида кўпроқ маълумотга эга бўлган одам) ва тадқиқотчи бўлиши шарт эмас. Бирок, баъзи ҳолларда, исталган исми шариф биринчи ўринда туриши мумкин, мос келувчи муаллиф шарт эмас. Одатда тадқиқот олиб борилган манзил мақолага ёзилади. Шу билан бирга, муаллифнинг ҳозирги манзили изох сифатида акс эттирилиши мумкин. Мақолалар нашр этиш учун бош муҳаррирга юборилади, у ўз ихтиёри билан уларни экспертизага юборади.

2. Мақола ёзишнинг умумий қоидалари

Биринчи ўринда нима учун илмий мақолани чоп этиш керак деган саволга жавоб топишимиз керак (10-расм). Дастлаб рўйхатдан ўтиш – илмий тадқиқот натижаларини рўйхатдан ўтказган илк муаллиф ҳақида маълумот беришю Иккинчидан сертификатлаш - тадқиқотнинг тўқислиги ва ишончлилиги таъминлаш учун эксперт хулосаси. Учинчидан кенгайтириш яъни олинган илмий натижалар билан ўртоқлашиш учун имкониятлари пайдо бўлади. Тўртинчидан саклаш - олинган илмий натижаларникелажак авлод учун ҳужжатлаштириш кабилардан иборат бўлади.

Шунингдек, илмий мақолада қуйидаги саволларга “Нима учун улар бошладилар?”, “Улар нима қилишди?”, “Улар нима топдилар?”, “Натижалар нимани англатади?” жавоблар мақоланинг кириш қисми, усуллари, натижалари ва муҳокама каби таркибий қисмларида аниқ кўрсатиб ўтилиши керак.

Рўйхатдан ўтиш

Илмий тадқиқот натижаларини рўйхатдан ўтказган илк муаллиф ҳақида маълумот бериш

Сертификациялаш

Тадқиқотнинг тўқислиги ва ишончилиги таъминлаш учун эксперт хулосаси

Кенгайтириш

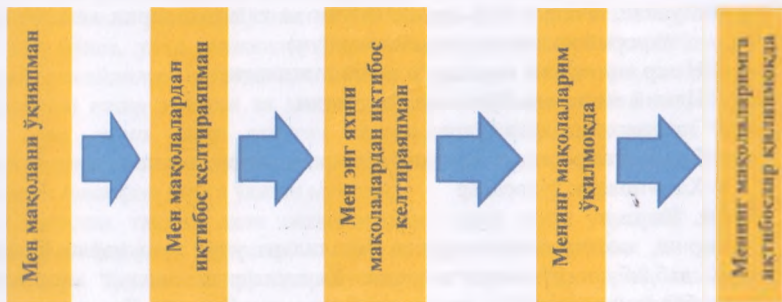
Олинган илмий натижалар билан ўртоқлашиш учун имкониятлар

Сақлаш

Илмий тараққиётни келажак авлод учун ҳужжатлаштириш

10-расм. Илмий мақола чоп этишнинг сабабларининг босқичлари

Илмий мақола ёзишни мавзуга тегишли бўлган журналлардаги мақолаларни ўқишдан бошлаш керак. Уларни қуйидаги босқичларга бўлишимиз мумкин.

Илмий нашрларнинг турлари қуйидагича бўлиши мумкин: илмий конференция материаллари, журналларда тўлиқ мақола/оригинал илмий мақола, қисқа хабарнома/хат ёки шарҳ.

Оригинал илмий мақола

➤ Мақоланинг мазмунли, тўлиқ ва кенг тавсифи. Тугалланган илмий тадқиқотларни чоп этиш учун стандарт формат. 8-15 бет, 5-8 расм, 25-60

17
33502/8

адабиёт. Тегишли журналлар тахририятига тақдим этилган. Илмий карьера қилишнинг ёлғиз усули.

➤ Тўлиқ мақола чиқариш учун менинг маълумотларим етарлими деган саволга жавоб бериши керак?

➤ Конференция мақолалари

➤ Карьерани бошлаш, тадқиқот мавзусини белгилаш ва дастлабки натижаларни чоп этишнинг яхши усули (ҳамма фанларда эмас). Конференция ташкилотларига тақдим этилади. 5-10 бетлар., 3 расмлар, 15-20 ҳаволалар.

➤ Хат / Қисқача танишув

➤ Илмий ишингиз тўғрисида қисқа ва лўнда таърифлаш. Одатий мақоладан анча кам бўлади: 2500 сўздан ошмаслиги керак, иккита расм ёки жадвал ҳамда одатда 8-10 ҳавола

Ҳақиқатандан ҳам менинг илмий натижаларимни зудлик билан чоп этиш учун шунчалик ҳам оламшумулми?

Мақолани кўриб чиқиш

Тадқиқот мавзусини танқидий умумлаштириш. Одатда 10+ бетдан, 5+ расмдан, 80+ ҳаволадан. Бундай мақолалар муҳаррирнинг талабига биноан тайёрланади. Илмий карерангизни мустаҳкамлаш учун яхши усул.

Илмий жамоатчиликка ўз илмий ишларингиз тўғрисида маълумот бериш учун яхши мақола керак. Қуйидагилар чоп этилади:

❖ Янги ёки оригинал натижалар ва усуллари тақдим этиш учун

❖ Чоп этилган натижаларни рационализация қилиш (аниқлаштириш ёки бошқача талқин қилиш)

❖ Тадқиқот соҳасини кўриб чиқиш ёки ҳисоб-китоб қилиш маълум бир тадқиқот мавзуси

❖ Муайян, маълум бир соҳада билим ва тадқиқотларни кенгайтириш (такрорий илмий иш қилмаслик учун)

❖ Нашр қилмаслик керак агар сизнинг ишингиз:

❖ Илмий қизиқиши бўлмаган ҳисоботни

❖ Эски маълумотлар бўлса

❖ Олдин нашр қилинган илмий ишларни такрорламаслик

❖ Хато/ноаниқ хулосалар

2.1. Кириш

Кириш, ҳақиқатан ҳам журнал ўқувчилари учун тушунарли бўлиши, узун ва дабдабали бўлмаслиги керак. Ўқувчиларни сизнинг мақолангиз фойдали бўлишини уқтиринг чунки сиз буни яхши биласиз. Киришни қисқа, лўнда ва тушунарли қилиб ёзинг. Олдин бу борада қандай ишлар қилинган (адабиётлар шарҳини келтиринг, бир иккита оригинал ва муҳим ишларни санаб ўтинг, шунингдек охириги шарҳли мақолаларни ҳам; муҳаррирлар мавзуга мос бўлмаган жуда кўп адабиётлар шарҳини ёқтирмайди) ва иложи борича эскирган натижалардан иқтибос келтирманг. Муаммо нимада, сизнинг мақсадингиз нима, сизнинг гипотезангиз нимадан иборат ва ишингизнинг муҳимлиги. Сиз нима иш қилгансиз, қандай натижаларга

ришдингиз ва энг муҳими топширмоқчи бўлган журналингизни тематикасидан чиқманг.

2.2. Тезис

Тезис барча электрон кидирув ва индексациялар маълумотлари базасида очик барча фойдаланиши учун жойлаштирилади [Scopus, Mendeley, PubMed, GoogleScholarга бошқалар]. Тезиснинг кизикарли ва тушунарли бўлиши мақолага кизикишни оширади ҳамда уни “сотиш”га яъни мақолангизни рекламаси бўлиб хизмат қилади. Мавзу буйича аниқ ва қисқа ёзинг. Тезис мақолада биринчи бўлиб чиқади. энг яхшиси уни мақола ёзиб бўлингандан кейин ёзган мақул, чунки унда киришнинг моҳияти (ўрганиш мақсади), усуллари, асосий хулосалари, (аниқ натижалар ва уларнинг статистик аҳамияти билан) ва асосий хулосалар бўлиши керак.

Тезислар аввал ўқувчилар мақолани тўлиқ ўқишни истайдими ёки йўқми, шуни билиб олишлари учун жойлаштирилади. Калит сўзлар тезисдан кейин ёзилади. Булар мақолани ўзаро индексация қилишда индексаторларга ёрдам бериш учун мўлжалланган 3 дан 10 тагача қисқа иборалар ёки сўзлар бўлиши мумкин. Излашда индексация қилиш учун. Калит сўзлар сизнинг мақолангизни ёрликдир. Умум қабул қилинган қисқартма сўзлардан фойдаланинг (мисол учун, ДНК). Кенг маънога эга бўлган systems, control, analysis каби сўзларни ишлатманг.

2.3. Услуглар

Бу ерда савол “Улар нима қилишди?” Жавобда материалларнинг манбаси, уларни олиш учун қандай усуллардан фойдаланилгани ва натижаларни таҳлил қилишда қандай статистик усуллардан фойдаланилгани кўрсатилиши керак. Кўпчилик аввал муаллифнинг қилган ишларини тушуна олишини ёки улар мақолани ўқишлари учун етарли маълумот мавжудлигини билиш учун аввал усуллар бўлимини ўқийдилар. Агар юқоридагиларнинг ҳеч бири йўқ бўлса, улар натижалар бирон-бир аҳамиятга эга ёки йўқлигини баҳолай олмайдилар ва энди уни ўқиш бефойда. Олдин (журналлар ва бошқаларда) нашр этилган ва мавжуд бўлган усулларни қайта таърифлаш шарт эмас, аммо нашр этилган техникалардаги ўзгартиришлар жуда эҳтиёткорлик билан тавсифланиши керак, шунда ўқувчи асл тавсиф билан ушбу янги тавсифни бирга ўқиши мумкин.

Статистик таҳлил дала тадқиқотларни нашр этиш учун энг муҳим омиллардан бири - тегишли статистик таҳлилни танлаш ва амалга оширишдир. Турли хил фойдаланувчиларда қулай дастурий таъминот тизимлари мавжуд бўлганда, тадқиқотчилар сони тобора кўпайиб бормоқда, кўшимча ёрдамсиз мураккаб таҳлилларни ўтказиш қулай. Бирок, биостатистларни жалб қилиш ҳали ҳам одатий ҳолдир. Шифокорлар ва биостатистлар ўртасидаги мувофиқлаштириш намуна ҳажмини ҳисоблаш, тегишли маълумотлар тўпламини яратиш ва кейинчалик таҳлил қилиш учун жуда муҳимдир. Қўлёзма сифатини ошириш учун маълумотларни тўлиқроқ акс эттириш учун тегишли статистик услубиётлардан фойдаланиш муҳимдир. Маълумотларни яхшироқ тақдим этиш учун энг кўп ишлатиладиган статистик таҳлилларни ва уларни дала тадқиқотларда

кўллашни кўриб чиқиш фойдали бўлиши мумкин. Маълумотларни таҳлил қилиш, қўлёзма ёзиш ва индексланган журналларга топширишни ўз ичига олган тизимли машғулотлар кам ресурсли шароитда ҳам топширилган қўлёзмалар сифатини яхшилайти деган баъзи далиллар мавжуд. Статистика бўйича қисқа, онлайн сертификат курслари дунёнинг кўплаб университетларида бепул амалга оширилади.

2.4. Натижалар

Илмий лойиҳани ишлаб чиқиш давомида олинган натижаларнинг тавсифи нашрнинг юраги ҳисобланади. Бу йиғилган фактлар, ўлчовлар ва кузатувларнинг ўзаро алоқасидир. Қачон олинганига қарамай, талқин қилиш осонроқ бўлган натижалардан бошланг. Тадқиқотчилар одатда ўз натижаларини хронологик тартибда тавсифлашади. Натижалар бўлими “улар нима топдилар?” деган саволга жавоб беришлари керак. Бекаму-қўст натижалар жадвалларда белгиланиши керак, шунда ўқувчилар ўзи таҳлил қилиши учун барча маълумотлар мавжуд бўлади. Маълумотларни умумлаштириш учун тушунарли расм ва жадваллардан фойдаланинг. Жадваллар, расмлар ва текстлар бир-бирини такрорламаслиги керак. Расмларни номлари (легенда) мустақил қийматга эга бўлиши керак. Такдим этилган маълумотлар матнда талқин қилиниши керак.

2.5. Муҳокама

Бу энг муҳим бўлим. Бу бўлим сизнинг маълумотларингизни **СОТИШ**га ёрдам беради! Муҳокама қисмида “натижалар нимани англатади?” ва “билимдаги қандай бўшлиқларни тўлдириш керак?” деган саволга жавоб бериши керак. Муҳокама олинган натижаларга мос равишда бўлиши керак. Олинган натижаларни бундан олдин чоп этилганлари билан таққосланг. Айнан муҳокама қисмида муаллиф бошқа тадқиқотчиларнинг хулосаларини муҳокама қилишда ўз билимларини мавжуд билимларга қўшади, уларнинг келиб чиқишини аниқ кўрсатиб, уларни тўғри келтириши керак, чунки олдинги иш билан таққосланмаган таққослаш бирор кишининг кадр-қимматини оширмайди. Баъзи муаллифлар, агар улар соҳадаги ҳар бир нашр ҳақида эслатиб ўтмасалар, уларни танқид қилишда деб ўйлашади, ваҳоланки фақат олдинги ёки ҳозирги натижалар билан ёритилган шарҳларни аниқлаш керак. Сўнгги параграф ўқувчиларга мақоланинг асосий қисми бошланганидан дарак беради. Натижалар сизникига зид бўлган мақолаларни эътиборсиз қолдирманг – улар билан мунозарага кириш ва ўқувчиларни ўзингиз олган натижалар тўғри эканлигига ишонтиринг. Ўз натижаларингиздаги чекловларни муҳокама қилинг.

2.6. Хулоса

Сизнинг ишингиз ўз мутахассилик соҳангизда олдинга қараб сийқишга қанчалик имкон беришини айтинг. Ўзингизни ишингизни қийматини асосланг олинган натижалар асосида хулоса қилган ҳолда яқунланг ҳамда келажакда ишланиши керак бўлган йўналишларни белгиланиши нунтманг.

2.7. Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

Муаллиф маълумот олган манбаларни кўрсатиш учун иқтибослар келтириши керак. Иқтибослар билан боғланиб қолманг чунки уларнинг сони

мақола салмоғини белгиламайди. Иқтибос келтираётган мавзунинг тўлиқ ўзлаштирилганлигини ишонч ҳосил қилинг. Алоҳида парчалар ва гаплардан кесиб олинган гапга ишониб қолманг. Сизнинг ишингизга асос бўлган йирик илмий нашрлардан иқтибослар келтиринг. Бир минатақага таълуқли бўлган нашрлардан кўпроқ иқтибос келтиришга овоз бериш керак. Бирор кишидан иқтибос келтириш, у кишининг кейинги ишини тан олиш демакдир. Иқтибосларни келтиришда муаллифлар учун қўлланмада тавсия этилган форматга катъий риоя этинг. Иқтибослар - бу аждодларимиз олдидаги интеллектуал қарзимизни тўлайдиган валюта.

2.8. Эътироф

Мақоланинг ушбу қисми “миннатдорчилик билдирамиз ...” ўз ёрдамлари билан эътирофга лойиқ, аммо сезиларли интеллектуал ҳисса қўшмаган ва шу сабабли муаллиф сифатида киритилмаганларнинг барчасидан иборат бўлиши керак. Бу нафақат молиялаштириш ҳақида маълумот! Сизнинг ишингизни тайёрлашда ёрдам берганларнинг барчасига миннатдорчилик билдирганлигингизга ишонч ҳосил қилинг. Шу жумладан:

- ❖ Таржимонлар
- ❖ Такризчилар
- ❖ Сизга адабиётларни танлашда ёрдам берган Кутубхончилар
- ❖ Шунингдек сизга қўшимча материал ёки керакли маслаҳатлар берганларни

2.9. Хатбоши

Мақола юбориладиган журнал муҳарриятига мактуб ёзиш муҳаррир билан боғланиш учун яхши имконият ва мақола билан бирга алоҳида хужжат сифатида топширилади. Хатбоши орқали сизнинг ишингиз журнал учун қанчалик фойдали ёки муҳим бўлишини тушунтиринг. Мақола фақат ушбу журнал учун махсус тайёрланганлигини кўрсатиб ўтинг. Шунингдек хатда такризчиларни ҳам тавсия этишингиз мумкин. Таклиф этилган такризчилар (3-6 киши, энг кам 2 киши турли минтақалардан): ушбу мавзу бўйича иш юритаётган экспертлар бўлиши шарт; муаллифнинг ўртоғи эмаслигини ва охириги уч йилда ҳамкорлик қилмаганлигини кўрсатиб ўтиш шарт. Кўпинча журналлар такризчиларни турли мамлакатлардан бўлсин деб сўрайди ва бу такризчилар ушбу журналнинг такризчилари рўйхатида бўлмаслиги керак. Такризчиларни танлашда Scopus ёки мавзуга оид конференцияларни танланг. Муаллифларнинг розилиги, манфаатлар тўқнашуви йўқлигини эълон қилиш

2.10. Мақолани юбориш

Шунингдек, муаллифларга жўнатмоқчи бўлган журналнинг бир нечта сонларини ўқиш, журналнинг савияси, ҳажми ва ўқувчилар сони тўғрисида маълумот олиш тавсия этилади. Нашрнинг босма шакли ёки онлайн PDF шаклида ўқиш юқоридаги маълумотларни олишга ёрдам беради. (Nature Research бўйича барча журналларда обуна бўлмаганлар ёки сайт лицензиясига эга бўлмаганлар учун журналнинг бепул онлайн сони мавжуд, ушбу журналнинг “ҳақида” веб-саҳифаси орқали кириш мумкин).

Ўз ишингизни ўрганиб, ёзганингиздан ва уни тўғрилаганингиздан ўзингизнинг мақоланингизни мижозга топшириш вақти келди. Мақола

тасдиқлангандан сўнг, ёзган мақолангиз 100% тоза ва сифатли эканлигига ишонч ҳосил қилиб, кўнглингиз хотиржам бўлади.

Мақола ёзиш бўйича берилган кўрсатмаларга кадам-бакадам риоя қилиб, ўз ишингиз зўр бўлишига ишонч ҳосил қиласиз. Шунини ҳам ёдда тутиш керакки, мижоздан мунтазам равишда иш олиб туришни кафолатлаш учун ҳар доим улар белгилаган муддатга риоя қилишингиз керак.

2.11. Қабул

Агар муҳаррир қайта ишланган мақолани қабул қилса, яъни тузатишлар шу қадар осон бўлса, муаллифга қабул хати юборилади, лекин зарур бўлса, уни тақризчилардан бирига юбориши керак. Мақола нашрга қабул қилингандан сўнг, унга ўзгартириш киритилмаслиги керак. Мақола қабул қилинганда, журнал муаллифдан журналга муаллифлик ҳуқуқини беришни сўраши мумкин. Агар тақризчининг шарҳлари билан хат келса жавоб хатини тайёрланг ва ўз ишингизни бошқа олимлар билан муҳокама қилиш имкониятини кадрланг. Тақризчиларнинг ҳар бир изоҳи учун Copy-Paste¹ қилиб жавоб беринг. Мақолага қандай ўзгартиришлар киритилганлигини кўрсатадиган track change²режимидан фойдаланинг. Аниқ ёзинг – умумлаштирилган баёноتلардан фойдаланманг (масалан, “мунозара шунга қараб ўзгартирилди”). Изоҳларга илмий жавоб ёзинг. Агар тақризчининг фикри ёки изоҳи нотўғри бўлса унга мумомала билан тушунтиришга ҳаракат қилинг. Шундай ёзингки, сизнинг жавобингизни муҳаррир таҳрирсиз тақризчига юбориш мумкин бўлсин.

Мабода мақолангиз рад этилса тушқунликка тушманг, чунки 40-90% мақолалар рад этилиши мумкин ва бу ҳолат бу барча билан бўлиши мумкин ва нима учун рад этилганлигини тушунишга ҳаракат қилинг. Дўппини олиб тақризни диққат билан ўқиган ҳолда ўзингизга танқидий баҳо беринг. Агар яна бир бошқа журналга топширмоқчи бўлсангиз тақризчиларнинг изоҳларидан фойдаланган ҳолда мақолани қайта кўриб чиқинг лекин бутунлай қайта ишланманг. Янги журналнинг муаллифлар учун қўлланмасини синчковлик билан ўқиб чиқинг.

2.12. Ахлоқий жиҳатлари

Мақола таркибини бошқа манбадан нусха кўчириш ва уни ўзимники деб юбориш нисбатан осон бўлади деб ўйлайсизми? Йўқ. Бу нафақат плагиат деб таснифланади, балки Google algorithm bot лари нусха кўчирилган таркиб учун “мен ёзган мақолани ўқинг” дейишингиздан кўра тезроқ жазолайди. Ҳозирги пайтда илмий мақолаларнинг жуда катта маълумотлар базаси бор. Бу базада 30млн ортиқ мақола 50 мингдан зиёд журналлар ва 400 дан ортиқ нашриётлар жамланган. Мақолалардаги ҳар қандай ўхшашликларни топиш учун махсус дастур ишлаб чиқилган ва ҳаттоки ҳар бир сўзнинг маъноси таҳрир қилинади, агар ўхшашлик бўлса тезда аниқлайди. Плагиат аниқланган мақолалар ҳаволадан олиб ташланади ва муаллифга қайтариб берилмайди (13 - расм). Elsevier барча журналлари ҳар

¹Нусхалаш – қўйиш

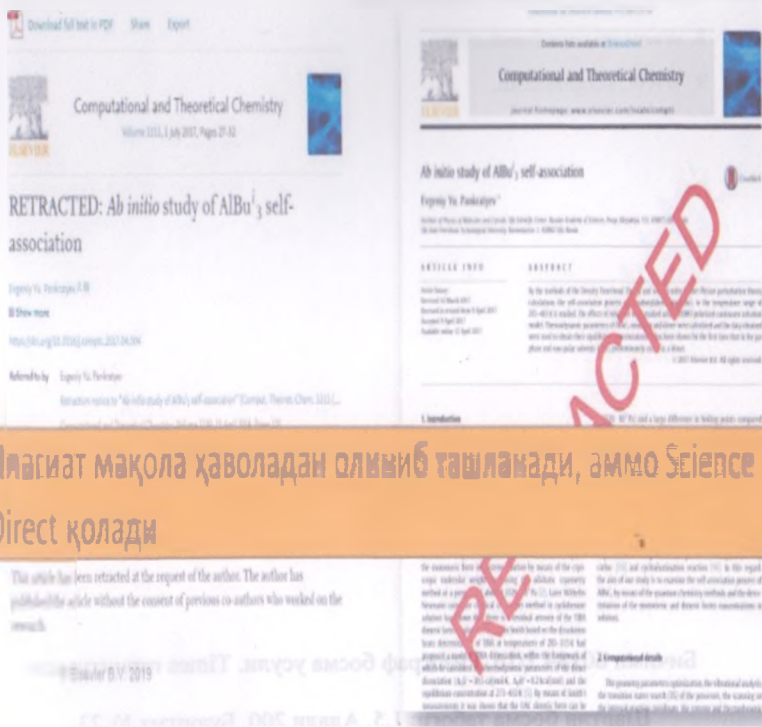
²Трек ўзгартириш

бир мақолани плагиатга текширади ва ундан кейин тақризчиларга Уқиб чиқиш учун юборади.

Илмий ахлоқ қоидаларини бузманг ва қуйидагиларга эътибор беринг.

- “Сохта” илмий маълумотларни ишлаб чиқиш
- Фальсификация – маълумотларни манипуляция қилиш
- Илмий изланиш усуллариини манипуляция қилиш
- Плагиат – муаллифликни бировни мақоласидан боғлашдан тортиб, манбани курсатмасдан бошқалар томонидан олиб борилган тадқиқотлардан фойдаланишга қадар

Мақола қайтариб олинди

Плагиат мақола ҳаволадан олиниб ташланади, ammo Science Direct қолади

12-расм. Плагиат мақоланинг қайтарилиши

ISBN 978-9943-659-42-1

9 789943 659421